

Broeders en zusters, jongens en meisjes,

Net als de vorige week hebben we gezongen: Spreek, dan keert alles ten goede. Dat geldt voor de mensen in het evangelie die bij Jezus komen om heelheid en genezing te vinden: Iedereen zoekt U, jong of oud. In de eerste lezing geldt dat voor Naäman: hij komt om genezing bij de profeet van God. Deze generaal is melaats. Hij kan niet meer onder de mensen komen, laat staan in het leger werken of aan het hof, hoezeer hij ook bij de koning in de gunst staat. Een Joods slavinnetje wijst hem op de profeet in Samaria en wordt zo zijn reddende engel. Naäman gelooft haar, pakt zijn boeltje in en gaat naar het beloofde land, beladen met geschenken. Van zijn koning heeft hij een aanbevelingsbrief bij zich voor de koning van Israël. Die voelt zich overvraagd en roept uit: ben ik God, dat ik kan doden en levend maken? En hij scheurt zijn kleren.

Elisa zegt dan: laat hem maar komen, en weten dat er een profeet in Israël is. Hier klinken geen loze woorden, maar het woord van God. Elisa en Israëls koning zijn het eens: genezen? Dat kan alleen God. De hoge gast stopt voor het huis van Elisa, en wacht tot de profeet naar buiten komt, hem begroet en aan zijn ongetwijfeld speciale ritueel zal beginnen. Maar Elisa stuurt alleen een knecht met een instructie: ga heen, baad u zevenmaal in de Jordaan. Naäman moet niet denken dat hij geholpen wordt omdat hij een VIP is. Als God zich wil ontfemen over een geschonden mens, als die het woord aanneemt van de man van God, dan wordt hij geholpen. Als hij bereid is in de doop onder te gaan, zijn oude leven af te leggen, alles wat in deze wereld telt. Het gaat hier dus om veel meer dan genezing. Hij moet door doodswater heen, opstaan tot een nieuw leven. Dat doet hij niet! de oude mens is sterk in hem. Hij is beledigd, miskend in zijn waardigheid, aangetast in zijn eer. Woedend vertrekt hij weer richting Damascus met zijn brede rivieren, veel mooier toch dan zo'n riviertje in Israël. Wat denkt zo'n profeet wel? Orders van een knecht - voor hem, de grote Naäman!

Maar nu zijn het de eenvoudigen, zijn ondergeschikten, die wijzer zijn. Zij wijzen hem de juiste weg. 'Vader' klinkt het eerbiedig en vol genegenheid, 'is deze opdracht nu zo moeilijk?' Tja, als de profeet met een uitgebreide en peperdure behandeling was aan komen zetten - dat was interessanter geweest, echt de moeite waard. Zo raar zitten mensen in elkaar: wat simpel klinkt en niets kost, dat zal ook wel niks wezen. Maar als het duur klinkt en duur is, nou dan ... (profiteren niet alle kwakzalvers daarvan?). Maar Naämans knechten zijn minder gevoelig voor sjiek vertoon dan hun meester. Hun nuchterheid brengt hem tot inkeer. Hij neemt de woorden van de Godsman aan. Hij laat zijn trots varen en overwint de oude mens in hem - die kan hij afleggen in de doop, en de nieuwe mens aandoen. Zo komt hij omhoog uit de Jordaan, uit de dood vandaan: herboren, als een kleine jongen zo gezond. Hij is rein. Van zijn melaatsheid genezen, èn van zijn eigendunk. Hij is gedoopt, en tot belijdenis gekomen van die ene Naam: nu weet ik dat er geen God is op de hele aarde dan de God van Israël!

Een heiden van buiten Israël deelt in het heil van Israëls God. Het hoofdstuk vervolgt met het negatiefje: Gehazi, Elisa's knecht, ziet hoe zijn meester niets wil aannemen van die rijke buitenlander. Wat zonde! Hij reist hem na en krijgt met een smoes twee zakken zilver los. Maar Elisa is in de geest meegereisd. Helderziend, zouden wij nu zeggen. Waar ben je geweest, Gehazi? O, nergens. Elisa antwoordt: ik zie waar jij op uit bent: zilver en kleding, olijfbomen en wijngaarden, vee, slaven en slavinnen! Waar Naäman afstand van kon doen, dat begeer jij? Dan zul je krijgen wat hij kwijt is: zijn melaatsheid! En Gehazi gaat weg, melaats als sneeuw. Zo vindt er een ruil plaats: Naäman is rein, een nieuwe mens; Gehazi onrein, de oude mens.

Het evangelie focust ook op reinheid en de betekenis daarvan: als u wilt, kunt u mij rein maken! Ik wil het, wordt rein! Wie rein is, mag in de gemeenschap meedoen; wie onrein is, wordt buitengesloten. Er komt een melaatse naar Hem toe; dat kan niet in de stad zijn, melaatsen moeten zich buiten de legerplaats ophouden en waarschuwen

wie te dichtbij komt: Onrein! Onrein! Wie een onreine aanraakt, al is het per ongeluk, die is zelf de rest van de dag onrein (Lev.13:45v, 11:24-28). Twee hoofdstukken in de wet van Mozes gaan over melaatsheid (Lev.13-14). De volksgezondheid stond op het spel bij zo'n besmettelijke ziekte. Dat kennen wij ook: het besmettelijke norovirus in Korea, en dus quarantaine. Voor de betrokkene een isolement. Als dat voor een afgesproken periode geldt, is het af te tellen. Maar als er geen behandeling is, dan is het isolement voorgoed. Altijd buiten de bewoonde wereld leven, contact met mensen mijden, anderen zelfs waarschuwen: raak me niet aan! - wat een vreselijk leven. Een mens is op contact aangewezen, gemeenschap is een levensvoorwaarde. Eenzame opsluiting is de ergste straf, nog erger dan marteling.

Daarom is Jezus met ontferming bewogen. De smeekbede van de melaatse die voor Hem op de knieën valt, gaat Hem door merg en been. Hij is zo geraakt, dat Hij zijn hand naar hem uitstrekt en hem aanraakt. De onaanraakbare aangeraakt door Jezus' liefde. Jezus wordt liever zelf onrein dan een mens in zijn isolement te laten. Ik wil het, wordt rein! En de melaatsheid verlaat hem onmiddellijk. Ga heen, laat je aan de priester zien. Die moest volgens diezelfde wet van Mozes de genezing vaststellen en iemand weer toelaten in de gemeenschap, na een symbolisch offerritueel met twee vogels. Eén vogel werd geslacht, die ging eraan in plaats van de patiënt, de andere werd gedoopt in dat bloed en losgelaten in het open veld. Na een voltooide reiniging - je kleren wassen, je haar afscheren en je baden - was je dan echt rein, zo vrij als een vogel in de lucht.

Maar deze vrije vogel vliegt overal heen om te vertellen dat hij genezen is en aan wie hij dat te danken heeft - tegen Jezus' verbod in. Die had hem streng vermaand tegen niemand iets te zeggen. Maar hij maakt zoveel reclame voor zijn genezer, dat Jezus opnieuw overstroomd wordt met zieken. Zo erg, dat Hij zich nergens meer vertonen kan. Jezus moet zich ophouden buiten de stad, op eenzame plaatsen. Zo eindigt Hij waar de melaatse begon: buitengesloten, in eenzaamheid. Ook hier vindt een ruil plaats: Jezus neemt de onreinheid, het isolement van hem over. Zo is onze Heer: Hij gaat in onze plaats. Onze ziekten heeft Hij op zich genomen, onze smarten gedragen, zegt de profeet Jesaja (53:4) - veracht en gemeden door allen. Jezus, de vreemde vogel, die eraan ging, opdat wij zouden mogen vliegen als vrije vogels.

Dat alles had de Heer voor ons over. Dat was zijn doel: dat mensen zullen leven - niet geïsoleerd, niet buitengesloten, maar in de gemeenschap opgenomen. Alle mensen zijn Gods schepselen, kinderen van God. Wij met onze indelingen wie er wel of niet bij horen - het spel van rein en onrein wordt nog steeds gespeeld, ook onder ons. Jij wel en jij niet. Jij bent van ons en jij bent anders, ga weg. Medische quarantaine is soms noodzakelijk, maar sociale quarantaine? Rabbi Jezus doet er niet aan mee - en ook de profeet Elisa niet. Gehazi bleef op de oude manier mensen indelen; die oude bedeling werd toen zijn eigen lot, nu met de rollen omgedraaid. Die omkering noemt Jezus ergens anders als voorbeeld: velen in het Israël van Elisa's tijd waren melaats en werden niet gereinigd, maar Naäman de Syriër wel (Luc. 4:27). Een erg vervelend voorbeeld voor zijn toehoorders. Zij denken als Gehazi (wij wel, zij niet) en worden zo boos dat ze Hem willen doden. Dat lukt op dat moment niet, later wel; en uiteindelijk toch weer niet. Zo wordt Jezus het punt waar alle lijnen bijeen komen, uit heel Gods heilsgeschiedenis. Ook die vreemde lijn van de ruil: de gezonde die ziek wordt opdat zieken gezond worden. Die Ene in het midden, die marginalen in het midden zet en dan zelf marginaal wordt. De zoon van God ondergaat onze onreinheid, opdat wij rein zullen zijn, kinderen van God. De Levende, die zijn leven ruilt met wie ten dode gedoemd zijn - opdat wij leven in Hem, door Hem, met Hem.

Onbegrijpelijke genade, niet na te rekenen, alleen te aanvaarden, te omhelzen. Zoveel wil God ons schenken, zo wil Hij onze God zijn, opdat wij zijn mensen zijn, nieuwe mensen.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.